

**«ՔԵՅՆՍՅԱՆ ԽԱՉԸ» ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ-ՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԸՆԿԱԼՄԱՄԲ՝
ՀԵՏԱՀԱՅԱՑ ՄԵԿՆԱԿԵՐՊ**

Արման ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Տնտ. գիտ. դոկտ., ԵՊՀ դոցենտ

Մարինե ԲՈՒՆԻԱԹՅԱՆ

Տնտ. գիտ. թեկ., ԵՊՀ դոցենտ

Գագիկ ՏՈՆՈՅԱՆ

Ֆիզ. մաթ. գիտ. թեկ., ԵՊՀ դոցենտ

Բանալի բառեր. «Քեյնսյան խաչ», քեյնսյան հիմնական հոգեբանական օրենք,
տնօրինելի եկամուտ, սպառում

Ա. Ներածություն: Ամենևին չթերագնահատելով տնտեսագիտական տարբեր ուղղությունների և դպրոցների հիմնարար սկզբունքները և գիտելիքահենք մոտեցումները, այնուամենայնիվ պետք է արձանագրել, որ քեյնսյան տեսության առաջացումը նպաստեց սոցիալ-տնտեսական արդի իրողությունների նորովի բացահայտմանը: Քեյնսյան հայեցակարգի ներկայացուցիչները սկզբունքորեն այլ դիրքերից սկսեցին բնութագրել կապիտալիստական համակարգի գործողության ընդոծին մեխանիզմները՝ ներկայացնելով ինստիտուցիոնալ փոփոխությունների համապարփակ իրականացման պահանջ, իսկ նրանց գիտական աշխատանքները ծառայեցին որպես տեսամեթոդական հիմք աշխարհի մի շարք երկրների տնտեսական առաջընթացի կենսագործման և համաշխարհային տնտեսության կայունության ապահովման ուղեցույց: Ուշագրավ է այն, որ սոցիալ-հասարակական մոտեցումների հիման վրա նրանք կարողացան շարադրել տնտեսագիտական գաղափարների առնչության դասական «ուղեծրից» դուրս տրամաբանորեն հիմնավոր գիտական նոր համակարգ [Մարտիրոսյան, 2005, էջ 274 – 298]: Այս ծիրում առանցքային տեղ են զբաղեցնում Քեյնսյան հոգեբանական դիտարկումները, որոնց բազմիցս անդրադարձել են ոչ միայն քեյնսյան տեսության կողմնակիցները, այլ նաև՝ քննադատները:

Բ. Մեթոդաբանություն: Ընդհանրապես քեյնսյան հայեցակարգում և մասնահատուկ քեյնսյան «խաչի» վերլուծություններում կարևոր տեղ է զբաղեցնում տնտեսությունում պետական միջամտության ու ակտիվ վերահսկո-

---

¹ Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամերի ազդեցությունը բնութագրելի է երկրաշուրջ նշանակությամբ, ուստի և տեխնիկական մտածողությամբ անհատին բնորոշ, երևույթը հոգեբանորեն վերապրողի խոր զգացողությամբ Ջոն Մեյնարդ Քեյնսը (1883 – 1946) նկարագրում է տնտեսավարող սուբյեկտի վարքաբանական փոփոխությունները, որոնք կարևորություն են ստանում տնտեսագետների ու հոգեբանների, փիլիսոփաների ու սոցիոլոգների և բազում այլ ոլորտների ներկայացուցիչների ուսումնասիրություններում:

ղության գաղափարը, որը կարող է «առողջացնել տնտեսական դաշտում թե-վածող» անկատարության մթնոլորտը և փարատել տնտեսավարող սուբյեկտ-ների անորոշության կասկածները:

Մեր վերլուծության ելակետը ամբողջական սպառումն է, որն ըստ քեյնս-յան տեսության ածանցյալ է տնօրինվող եկամտի մեծությունից: Դրանց վրա էլ, իրենց հերթին ազդում են բազմաթիվ տնտեսական ու ոչ տնտեսական (օբյեկտիվ ու սուբյեկտիվ) գործոններ: Քեյնսի ընկալմամբ տնօրինվող եկա-մտի փոփոխության դեպքում սպառման ու խնայողության մեծությունները ևս փոխվում են, ուստի և դրանց հարաբերակցությունը հաստատուն չէ, իսկ այդ փոխառնչությունը արտահայտող ցուցանիշը կազմում է մեկից փոքր դրական մեծություն [Keynes, 1936, p. 52]: «Ընդհանուր տեսության» մեջ հիմ-նական հոգեբանական օրենքը ձևակերպելիս Քեյնսը հղում է կատարում մասնագիտական իր փորձառությանը և մարդու բնույթի ինստիտուցիոնալ նկարագրին: Թեպետ, իմաստասիրական տեսանկյունից տնտեսագիտության մեջ փորձում են վերացական դիտել մարդու ներաշխարհին բնորոշ հուզականը, այլ՝ պետք է ուղիներ գտնել մարդու բազմակողմանի նկարագրի հիման վրա ապահովելու տնտեսավարող սուբյեկտի գործունեության լավարկումը: Ակնհայտ է, որ շուկայական տնտեսական համակարգում տնտեսագիտական մտածողությունը հետամուտ է շարադրանքի նախորդ պարբերություններում նկարագրած հիմնախնդիրների պարզաբանմանը:

Գ. Գրականության ակնարկ: Քեյնսյան «խաչի» և վերոգրյալ «օրինա-չափության» գործնական դրսևորումներին և միջգիտակարգային կողմերին անդրադարձել են, ներկայում ևս անդրադառնում են բազում տեսաբաններ: Օրինակ՝ Յ. Շումպետերի համոզմամբ Քեյնսի հիմնական հոգեբանական օրեն-քը վիճակագրորեն դիտարկելի երևույթ է [Schumpeter, 1954, p. 1059 – 1061] սպառման միջին հակումը թեև հաստատուն է, սակայն դա ամենևին չի նը-շանակում, որ այն անփոփոխ է և բազում ընդոծին կապեր չեն կարող ազդե-ցություն թողնել այդ երևույթի վրա: Տնտեսագիտական տեսանկյունից, մակրո-տրնտեսական փոխառնչությունների քեյնսյան ընկալման հիմնական մեկնա-բանությունները համադրելիս, կարող ենք արձանագրել, որ մասնագետների մոտեցումներում առկա են որոշակի ընդհանրություններ, թեպետ նաև ակըն-հայտ են հայեցակետային տարբերությունները:

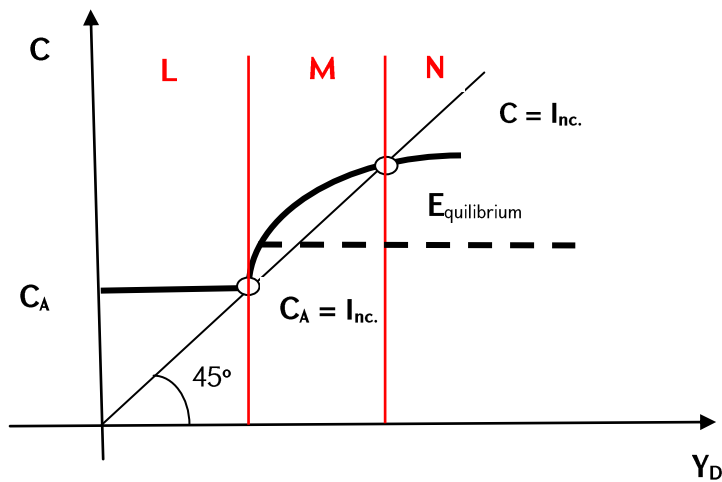
Ջեյմս Դյուսենբերիի մոտեցման համաձայն, մակրոտնտեսական մեծությունների տնտեսագիտական բովանդակությունը վերլուծելիս և առնչությունները քննարկելիս հաճախ լիարժեք ուշադրության չի արժանանում փոփոխականների անկախության ընդոծին հատկությունը: Քեյնսյան հոգեբանական օրենքի գործողության մեխանիզմի հիման վրա նա փորձում է ցույց տալ, թե տնտեսավարող սուբյեկտի սպառումը կարող է անկախ լինել, սակայն, դա այլ հանգամանքներից զատ պայմանավորված է նաև մյուս տնտեսավարող սուբյեկտների սպառման և եկամուտների բաշխման կշռված մեծություններով: Սպառողի ընտրության, վարքաբանական մոդելների սոցիալական, հոգեբանական բնույթը հաշվի առնելով Ջ. Դյուսենբերին ակնարկում է սպառման վրա տնտեսավարման մշակույթի, սոցիալական կարգավիճակի ազդեցության հնարավորության մասին [Duesenberry, 1949, p. 38, 40]:

Ըստ Ֆրանքո Մոդելյանիի և Ալբերտ Անդոյի մոտեցման, օգտակարությունը հաշվարկելիս պետք է հաշվի առնել ներկայում առկա և ապագայում հնարավոր սպառման մեծությունները [Ando, Modigliani, 1963, p. 56]: Դա ինքընդին կարևոր հարցադրում է, միևնույն ժամանակ, գործնական դժվարին կացություն է առաջ բերում, քանի որ գրեթե անհնար է ժամանակի ներկա պահին ճշգրիտ կանխատեսել տնտեսավարող սուբյեկտի ապագա սպառման ստույգ մեծությունը: Այս ծիրում նրանք ընդունում են, որ օգտակարության ֆունկցիան հոմոգեն է, ինչպես նաև ժամանակի տվյալ և հետագա պահերին միջոցների հատույցը հաստատուն է: Բացի դրանից, տնտեսավարող սուբյեկտը պլանավորում է իր ողջ կյանքի ընթացքում եկամուտները հնարավոր ձևերով հավասարաչափ ծախսելը: Այս ամենով հանդերձ, երկրաչափորեն ներկայացվում է տնօրինվող եկամտի և սպառման մեծության գծային կախվածությունը [Ando, Modigliani, 1963, p. 79]:

Ըստ Միլթոն Ֆրիդմենի, եկամտային մուտքերի նույնիսկ շեշտակի տատանումների դեպքում, տնտեսավարող սուբյեկտը իր տնտեսական վարքագիծը կառուցում է «հաստատուն» եկամտի կանխավարկածի հիման վրա և ոչ թե՛ հաշվի է առնում միայն ընթացիկ կամ փոփոխուն եկամտի մակարդակաչափությունը [Friedman, 1970, p. 10, 97, 99]: Ակնհայտ է, որ առկա են տարբերություններ տնտեսավարող սուբյեկտի ստացած եկամտի և հաստատուն եկամտի բացարձակ, հարաբերական ու սպասվող մեծությունների միջև: Դա չի նշանակում, որ այդ հաստատուն մեծությունները մնալու են անփոփոխ են

մարդու ողջ կյանքի ընթացքում՝ տնտեսական գործունեության կազմակերպելիս: Մ. Ֆրիդմենը նկատում է, որ բավարար հստակությամբ դժվար է սահմանել հաստատուն եկամտի, հաստատուն ծախսերի կամ հաստատուն խնայողությունների մեծությունները: [Friedman, 1970, p. 221] Այնուամենայնիվ, երկարատև ժամանակահատվածում սպառումն ու խնայողությունները ձգտում են որոշակի կոնկրետ մեծության՝ հաստատուն են դառնում: Այս ամենով հանդերձ, սպառման և եկամտի մակրոտնտեսական փոխառնչությունները Մ. Ֆրիդմենը պատկերում է գծային կախվածությամբ [Friedman, 1970, p. 34, 64, 70]:

Դ. Վերլուծություն: Մակրոտնտեսական փոխառնչությունների քայնայան մոդելի ինստիտուցիոնալ կողմերին, ինչպես նաև հիմնական հոգեբանական օրենքի քայնայան ձևաչափին անդրադառնալիս մեկ էլ շեշտենք գծապատկերային վերլուծության շարադրման բացակայությունը «ընդհանուր տեսության» մեջ: Մեր ընկալմամբ, քայնայան տեսության հիմնարար տրամաբանության համաձայն հայտնի «խաչը» կարելի է պատկերել ներքոգրյալ տեսքով, որը ոչ միայն չի հակասում «Զըբաղվածության, տոկոսի և փողի ընդհանուր տեսության» դրույթներին, այլև լիովին համահունչ է դրանց:

Գծապատկեր 1. «Քայնայան խաչը» հետահայաց ընկալմամբ:

Գծապատկեր 1-ում, «Քայնայան խաչը» տրոհել ենք երեք հիմնական բաժինների: Առաջին (L) մասում, մենք քննարկում ենք ինքնաշխատ սպառ-

ման (C_A) հորիզոնական հատվածը, որը համապատասխանում է կենսանվազագույն պահանջմունքների բավարարմանը: Տնօրինելի եկամտի և սպառման առանցքների կազմած անկյան կիսորդի և ինքնաշխատ սպառման հորիզոնական գծի հատումը ցույց է տալիս առաջինի և վերջինի (C_A = I_{inc.}) հավասարությունը: Այն մոդելներում, որոնցում կենսանվազագույն պահանջմունքների բավարարման մակարդակից ցածր եկամտի դեպքում ծախսերը գերազանցում են ինքնավար սպառման մակարդակը, ինստիտուցիոնալ մեկնակերպով «քեյնսյան խաչի» հետահայաց մեկնաբանությամբ, տնտեսական համակարգի գործունեության նորմալ վիճակի «չափազանցության» նկարագիր է: Գծապատկերի տնտեսագիտական ընթերցմամբ ակնհայտ է, որ ինքնաշխատ սպառման մակարդակից ավելի ցածր տնօրինելի եկամտի դեպքում նորմալ կարելի է համարել տնտեսական այն իրավիճակը, երբ սպառումը հավասար է կենսանվազագույն պահանջմունքների բավարարման մակարդակին: Տվյալ դեպքում պետք է հաշվի առնել մարդու ֆինանսական հնարավորությունները, հոգեբանական այն առանձնահատկությունները, ըստ որի գոյության համար անհրաժեշտ կենսանվազագույն մակարդակից ցածր եկամտի դեպքում սպառումը կարող է չգերազանցել այդ մեծությանը, այլ հավասար լինի եկամուտների տվյալ մակարդակին [Yeghiazaryan, Martirosyan, 2013, p. 67 – 69]: Երբ տնօրինվող եկամուտը փոքր է ինքնավար սպառման գծից, մարդիկ նախկինում կատարած խնայողությունների, ստացած լրավրճարների և այլ եղանակով ստացած եկամտի հիման վրա համապատասխան ծախսեր կատարելով կփորձեն բավարարել իրենց միայն կենսանվազագույն պահանջմունքները:

Անշուշտ, գործնականում հնարավոր է այնպիսի իրավիճակների առաջացում, երբ որ տնօրինելի եկամտի և սպառման մեծությունները ցածր են ինքնաշխատ սպառման մակարդակից: Դա ցույց է տալիս, որ հասարակության կենսանվազագույն պահանջմունքները լիարժեք բավարարարելը հնարավոր չէ: Կարևոր է հաշվի առնել նաև ստվերային տնտեսության տեսակարար կշիռը, այսինքն սպառման մեծությունը չեն հաշվառել ամբողջապես: Բացի դրանից, գուցե սպառումը փաստացի հավասար է ինքնաշխատ սպառման մեծությանը, կամ գերազանցում է այդ ցուցանիշը, սակայն գործուն են ստվերային տնտեսության հատկանիշները: Կարևոր է հաշվի առնել Ջինի գործակիցը, սպառման և եկամուտների կառուցվածքն ու բաշխվածությունը

արտացոլող ցուցանիշները, քանի որ գործնականում հնարավոր է, հասարակության փոքրաթիվ խմբերի մեծածավալ ծախսերով պայմանավորված, «ամբողջական» սպառումը հավասար լինի ինքնաշատ սպառմանը, կամ՝ նույնիսկ գերազանցի վերջինին: Տնտեսական այնպիսի իրավիճակներում, երբ ծախսերի ցուցանիշը գերազանցում է ինքնաշխատ սպառման (C_A) մեծությունը, ապա, կարելի է պնդել որ տվյալ երկրի տնտեսությունում առկա են «վիճակագրական» դրական սպասումներ, որի արտահայտումը սպառման մեծության աճն է: Այս ամենը, ոչ թե նորմալ իրավիճակի նկարագիր է, այլև՝ դրական, արդյունավետ իրավիճակի բնույթի, էության «արձանագրություն է»: Դա կարող է բացատրվել տնտեսության մեջ նախկինում դրսևորված «երևույթներով»՝ տնտեսական զարգացմամբ, հարստության աճով և այլ հանգամանքներով: Գծապատկեր 1-ի երկրորդ (M) մասում, տնտեսության մեջ առկա են դրական սպասումներ, որոնց հիման վրա, նախորդ փուլի համեմատ տեղի են ունենում գործարար միջավայրի (ավելի մեծ չափով) ակտիվացման միտումներ՝ տնօրինվող եկամուտը գերազանցում է կենսանվազագույն պահանջմունքների բավարարման շեմը: Բանկերն ու ֆինանսական կառույցներն ընդլայնում են վարկային, վարկավարձակալական գործարքների ծավալները, տնտեսությունում ավելանում են ապառիկ գնման պայմանագրերի ֆինանսավորման ծավալները: Այս հատվածում ևս, սպառումը կարող է գերազանցել տնօրինվող եկամտի մեծությունը դիցուք նույն հարաբերակցությամբ, ինչ չափով որ նախորդ տիրույթում է: Դա ամենևին չի նշանակում, որ երկու դեպքում էլ ինստիտուցիոնալ նույն միջավայրերն են՝ առկա են սոցիալ-հոգեբանական նույնատեսակ սպասումները: Այլ վիճակ է տնտեսությունում, երբ մարդկանց եկամուտները ցածր են կենսանվազագույն պահանջմունքները բավարարելու «մակարդակից» և սպասումներն ու տնտեսավարման պայմաններն էապես կարող են փոփոխվել, երբ տնտեսությունում նկատելի է աշխուժացում, ապրանքաշրջանառության ծավալների ավելացում իսկ մարդկանց եկամուտները գերազանցում են կենսանվազագույն պահանջմունքների բավարարման մակարդակաչափը: Այս դեպքում հոգեբանական սպասումները դրական են, իսկ ինստիտուցիոնալ միջավայրը նպաստում է տնտեսական աճին ու զարգացմանը:

Երրորդ դեպքում՝ (N) միջակայքում տնտեսավարող սուբյեկտները բավարարելով իրենց առաջին անհրաժեշտության պահանջմունքները, երկրորդ

անհրաժեշտության պահանջմունքների մեծ մասը, կարողանում են բավարարել նաև ճոխության պահանջմունքների մի մասը: Այս ամենը հիմք կարող է դառնալ խնայողությունների կատարման համար: Այս փուլում, տնտեսական տեսանկյունից կարևոր է դառնում գնաճի դեմ պայքարը, հասարակության որոշակի շերտերի սպառման սահմանային հակման աճի ուղղությամբ ինստիտուցիոնալ քայլաշարի մշակումը: Զարգացող երկրների պարագայում կարևոր է դառնում խնայողությունները ներդրումների վերածման գործընթացի խրախուսումը: Զարգացած երկրների պարագայում այն համեմատաբար դյուրին կարող է ընթանալ, հաշվի առնելով ինստիտուցիոնալ դրական սպասումները, տնտեսավարող սուբյեկտների միջև առկա փոխվստահության աստիճանը և մի շարք դրական հանգամանքներ:

Ե. Եզրակացություններ: Հարաբերականացման սկզբունքով դիտարկելով կատարած ընդհանրացումները կարող ենք արձանագրել, որ պետության վարած տնտեսական քաղաքականությունը նույնը չի կարող լինել «քեյնսյան խաչի» տարբեր տիրույթներում: Օրինակ՝ գծապատկեր 1-ի առաջին (L) մասում, քեյնսյան տեսությունում արձանագրված սպառման նվազագույն մակարդակի պայմաններում ստեղծված իրավիճակից «ելք» կարելի է համարել հարկային բեռի, դրույքաչափերի նվազեցումը, ինչպես նաև պետական գրնումների ընդլայնումը՝ ընդհուպ պետական բյուջեի պակասուրդով:

Սոցիալ-հասարակական հարաբերությունների զարգացման հաջորդ պարբերաշրջանում՝ (գծապատկեր 1-ի երկրորդ (M) և երրորդ (N) մասերում), պետք է փոփոխել ու ավելի «բազմազանեցնել» տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ պետության վարած քաղաքականության ինստիտուցիոնալ շեշտադրումները: Երկրորդ դեպքում, սպառումը գերազանցում է տնօրինվող եկամտի մեծությունը, ուստի և պետությունը պետք է նվազեցնի իր միջամտությունը տնտեսությունում՝ նվազեցնելով պետական բյուջեի պակասուրդը, ձևավորելով անվտանգության «բարձիկներ» և բյուջեի ավելցուկ, որոնց գործածումը կարող է արդյունավետ միջոց դառնալ տնտեսական անկման ժամանակահատվածում: Երրորդ փուլում, կարևոր է դառնում սպառման խրախուսման քաղաքականության իրականացումը, քանի որ այդ դեպքում տնօրինելի եկամուտը սկսում է գերազանցել սպառման մեծությանը: Այս առումով, տեղին կարող է լինել սպառման խրախուսման ինստիտուցիոնալ տնտեսա-

գիտական և մոնետարիստական տնտեսական ուղղվածության իրականացումը:

«Քեյնսյան խաչի» նորովի մեկնաբանության հիման վրա, տվյալ հայեցակարգի շրջանակներում կարող ենք կատարել զարգացած և զարգացող երկրների դասակարգման առաջարկություն: Տվյալ ընկալմամբ երկրների դասակարգումը պատկերացում է տալիս ինստիտուցիոնալ միջավայրի, հոգեբանական դրական և բացասական սպասումների մասին, ստվերային տնտեսության, եկամուտների բաշխման ու վերաբաշխման վերաբերյալ:

Գրականություն

1. Մարտիրոսյան Ա., Տնտեսագիտական մտքի պատմություն, Երևան: «Ոսկան Երևանցի», 2005, էջ 274 – 298:
2. John Maynard Keynes, The General Theory of Employment, Interest, and Money, p. 52, https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_KeynesTheoryofEmployment.pdf
3. Schumpeter J., History of Economic Analysis, New York, 1954, p. 1059 – 1061.
4. James Duesenberry, Income, Saving and The Theory of Consumer Behavior. Cambridge: Harvard University Press, 1949, p. 38, 40, <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.84155/page/n37/mode/2up>,
5. Albert Ando, Franco Modigliani, The “Life Cycle” Hypothesis of saving, p. 56, 79, <https://scinapse.io/papers/182940498>
6. Milton Friedman, A Theory of the Consumption Function, (Copyright 1957 by Princeton University Press), New Delhi, Oxford & IBH Publishing CO, 1970, p. 10, 34, 64, 70, 97, 99, 221.
7. Yeghiazaryan M., Martirosyan A., Theoretical Basis of the Institutional Explanation of the Consumption Function, International Academy of Sciences and Higher Education, London, Great Britian. International Scientific Analytical Project. “Solution Of A Social Requirements And Objective Reality Issues In Economic and Juridical Sciences”. Materials digest of the XXXIV International Research and Practice Conference and the III stage of the Championship in jurisprudence, economic sciences and management. (London, October 11 – October 16, 2012). Published by IASHE, London, 2013, p. 67 – 69.

Արման ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ, Մարինե ԲՈՆԻԱԹՅԱՆ, Գագիկ ՏՈՆՈՅԱՆ
«Քեյնսյան խաչը» ինստիտուցիոնալ-տեսական նոր ընկալմամբ՝
հետահայաց մեկնակերպ

Բանալի բառեր. «Քեյնսյան խաչ», քեյնսյան հիմնական հոգեբանական օրենք, տնօրինելի եկամուտ, սպառում

Քեյնսյան տեսության առաջացումը նպաստեց տնտեսությունում պետական միջամտության ու ակտիվ վերահսկողության գիտական հիմնավորմանը: Հետահայաց ընկալմամբ, կարող ենք արձանագրել, որ այս հայեցակարգի ներկայացուցիչները կարողացան շարադրել եկամուտների, սպառման, խնայողությունների և մի շարք այլ գաղափարների առնչության գիտական նոր համակարգ, որում առանցքային տեղ են զբաղեցնում Քեյնսյան հոգեբանական դիտարկումները: «Քեյնսյան խաչի» ինստիտուցիոնալ հիմնավորումները ոչ միայն չեն հակասում դրույթներին, այլև՝ լիովին համահունչ են դրանց:

Арман МАРТИРОСЯН, Марине БУНИАТЯН, Гагик ТОНОЯН
Новое институционально-теоретическое восприятие “Кейнсианского креста”
– в ретроспективной интерпретации.

Ключевые слова: “кейнсианский крест”, основной психологический закон, потребление

Эволюция кейнсианской теории способствовала научному обоснованию государственного вмешательства и активного контроля в экономике. Представители этой школы сформулировали новую концепцию соотношений дохода, потребления, сбережения и ряда других экономических показателей. В этих обобщениях ключевую роль играет кейнсианский основной психологический “закон”. Психологические закономерности, выдвинутые Дж. Кейнсом, не только обсуждались представителями кейнсианскими теории, но также подвергались сомнению критиками различных направлений. Представленные в данной статье новые институционально-теоретические обоснования “Кейнсианского креста” не только не противоречат положениям “Общей теории”, но и полностью им соответствуют.

Arman MARTIROSYAN, Marine BUNIATYAN, Gagik TONOYAN
New institutional-theoretical perception of the "Keynesian cross" - retrospective interpretation

Key words: "Keynesian cross", basic psychological law, disposable income, consumption

The evolution of Keynesian theory contributed to the scientific conformation of government intervention and active control in the economy. Representatives of this school formulated a new concept of the relationship between income, consumption, savings and a number of other economic variables. Keynesian basic psychological “law” plays a key role in these generalizations. The psychological patterns put forward by J. Keynes have been many time discussed not only by his followers, but have also been criticized by representatives of different directions. The new institutional and theoretical foundations of the “Keynesian Cross” presented in this article do not contradict the main principles of the “General Theory”, and also fully correspond to them.